

החוג למוסיקולוגיה

בשיתוף עם בית ספר ג'ק, ג'וזף ומורטון מנדל ללימודים מתקדמים במדעי הרוח ודיקנט הסטודנטים, מציג
סדרת קונצרטי צהרי יום ב'
עונה תשע"ט, סמסטר ב'
א' אייר, תשע"ט, 6.5.2019

התכנית של קונצרט זה קשורה במידת מה לאירוע אחר של תרבות ג'אווית שיתרחש בסוף חודש זה בגבעת רם (ב-29.5, במכון ללימודים מתקדמים): הופעה של תיאטרון צלליות ג'אוו (Wayang Kulit) המלווה במוסיקת גמלן. שתי יצירות בתכנית הקונצרט, הראשונה והרביעית לקוחות מהמוסיקה שתבוצע בהופעת התיאטרון.

1. Talu pelog manyura (Ayak-ayakan – srepegan – sampak pelog manyura)

Talu היא שרשרת של מספר יצירות כליות שנוהגים לנגן כפתיחה להצגה של תיאטרון הצלליות. ה-Talu המבוצע כאן הוא גרסה מקוצרת של פתיחה זו והיא כוללת שלושה ג'אנרים הקשורים קשר הדוק בתיאטרון. ג'אנרים אלה מבוצעים פעמים רבות במהלך ההצגה עצמה, בסצנות שיש בהן פעילות דרמטית. שלושת הג'אנרים הללו המבוצעים כאן ברצף מבוססים על שלד מלודי דומה או אף זהה, כשבכל מעבר מג'אנר אחד לזה שאחריו לובשת המלודיה צורה פשוטה יותר המייצרת עצמה דרמטית חזקה יותר.

2. Gendhing Bonang SIRING pelog barang

יצירה זו שייכת לקבוצת יצירות ארוכות וחגיגיות שביצוען אופייני למוסיקה המסורתית של ארמונות ג'אווה. היצירה מבוססת על מחזורים ארוכים בעלי 128 פעמות שסיומיהם מסומנים על ידי נקישות גונג. היצירה מורכבת משני חלקים - הראשון שליו ובעל קווים מלודיים ארוכים, השני בנוי מיחידות מלודיות קצרות וסיומו מהיר וחזק. את המעבר מהחלק הראשון לשני מבשרת האצה במהירות הנגינה.

3. Ladrang ASMARADANA Slendro Manyura

יצירה זו מבוססת על תבנית ה-Ladrang בת 32 הפעמות. במהלך ביצוע היצירה התבנית עוברת שתי הרחבות ומשך המחזור מתארך פי שניים בכל הרחבה. לקראת הסיום אורך המחזור חוזר ומצטמצם לאופן שבו נוגן בתחילה והיצירה כולה מסתיימת בהאצה. הטקסט המושר לקוח ממחזה ג'אוו המבוצע בריקוד ובשירה, ושלא כרגיל ביצירות גמלן, יש קשר הדוק בין תוכן הטקסט ובין המנגינה שבה הוא מושר. הגיבור Damar Wulan עומד למות, כך הוא מאמין, ממכת חרבו של אויבו Uru Bisma ובשיר הוא נפרד מארוסתו Anjasmaras. המלודיה בה מושר השיר משלבת צלילים שאינם מצויים בכלי ה-slendro ומקנים לשיר אופי הבעתי מיוחד.

4. Lancaran Mbok Ya Mesem slendro sanga

השיר Mbok Ya Mesem שהולחן על ידי המוסיקאי הג'אוו הידוע Ki Nartosabdho נמנה על השירים הרבים שחברו במאה ה-20, שירים קלילים באופיים שנוהגים לשלבם בסצנות קומיות בתיאטרון הג'אוו. כותרתו של השיר אומרת שהחיוך טוב הוא, כדאי לחייך!

5. Bubaran Udan Mas pelog barang

יצירה קצרה שנוהגים ללוות בה את יציאת הקהל עם סיומה של הופעה.

מוסיקת גמלן (gamelan) ממרכז ג'אווה, אינדונזיה בביצוע אנסמבל הגמלן הירושלמי

גמלן הוא אנסמבל כלי-נגינה שבמרכזו כלי נקישה ממתכת - גונגים ומטלופונים מסוגים שונים – ותופים. בנוסף לכלים אלה עשוי הגמלן לכלול קסילופון, כלי קשת, חליל, כלי פריטה ממשפחת הציתר וכן תפקידי שירה של מקהלה קטנה וזמרת. באיים ג'אווה ובאלי שבאינדונזיה נפוצים סוגים שונים של גמלן. ההרכב הכלי המופיע בקונצרט זה הוא גמלן ממרכז ג'אווה, אזור שפיתח במאות השנים האחרונות סגנונות אמנותיים ייחודיים בתחומים שונים, ביניהם מוסיקה, תיאטרון, מחול ובטיק. מוסיקת הגמלן משולבת באמנויות ביצועיות אחרות של התרבות הג'אווית: היא מרכיב בסיסי של התיאטרון הג'אווני על סוגיו השונים ומלווה מחול. בנוסף היא מנוגנת בטקסים מסורתיים ומבוצעת גם כמוסיקה לשם מוסיקה.

היסוד המבני העיקרי במוסיקת הגמלן הוא מחזורי זמן שסיומיהם וחלקיהם מסומנים על-ידי נקישות על כליים ממשפחת הגונג (גונגים תלויים או מונחים). מחזור מסתיים תמיד בנקישה על גונג גדול. המרקם המלודי הנבנה על בסיס התבניות המחזוריות הללו מתאפיין בשכבתיות: מנגינה שלדית המבוצעת על ידי קבוצת מטלופונים ובהתאם לה שכבות מלודיות נוספות, מהירות יותר, המבוצעות על ידי כליים אחרים. את יצירות הגמלן אפשר לבצע בהרכבים גדולים הכוללים עשרות כליים וגם בהרכב קאמרי קטן המביא לידי ביטוי מספר קטן של שכבות מלודיות (כפי שהדבר קורה בחלק מיצירות הקונצרט הנוכחי). המתופף קובע את מהירות הנגינה ומכתיב בכך מעברים בין חלקי יצירות ואת סיומיהן, המתרחשים בעקבות שינויי מהירות. הסולמות במוסיקת הגמלן, כמו במוסיקות אחרות של מזרח אסיה, הם פנטטוניים (כלומר, כוללים חמישה צלילים באוקטבה). הם נחלקים לשני טיפוסים, slendro ו-pelog, השונים מאוד במרווחים שבין צליליהם ומשום כך גם באופיים. היצירות המנוגנות בקונצרט משתייכות לרפרטואר הג'אווני המסורתי.

כלי הגמלן שעליהם מנגן האנסמבל המופיע בקונצרט זה נבנו בעיר Yogyakarta שבמרכז ג'אווה ונרכשו ברובם על-ידי מרכז המוסיקה בירושלים ובחלקם על-ידי הנגנים. פעילות הגמלן בירושלים החלה לפני כ-30 שנים ובמשך שנים רבות התקיימו סדנאות גמלן במסגרת לימודי החוג למוסיקולוגיה באוניברסיטה העברית. בעשר השנים האחרונות פסקו הסדנאות כמעט לגמרי, אך השנה בעקבות שיתוף בין החוג למוסיקולוגיה והחוג ללימודי אסיה חודשה סדנת הגמלן ותקוותנו היא שהסדנה תתמיד להתקיים ולשגשג בשנים הבאות.

הנגנים המופיעים בקונצרט: אוריין אסייג, בן ארפס, ליאור בן-אריה, אמציה בר-יוסף, רוז'ה ישי, עמיר לקח-אביב, סיימון מונטגיו, ראובן נוה, עמליה קדם, יודה רונן, רונית ריצ'י.